

Spanair, Corporación Dermoestética, editorial Moll, Colortex, Orizonia... La recuperació econòmica comença a albirar-se però la crisi deixa darrere seu una llarga llista de cadàvers. EL TEMPS fa un recompte de les víctimes més notòries que han caigut fruit del daltabaix econòmic.

Vidal y Sanz, fabricant de mantes d'Ontinyent, va tancar les seues portes el 2012. Avui, les seues

Cementiri empresarial

La crisi ha tingut un alt preu en l'ecosistema productiu dels Països Catalans. Com una arna famèlica, el sotrac econòmic ha deixat forats ben notoris en el teixit empresarial. En el període que va entre 2008 i 2014 van desaparèixer del mapa prop de 104.000 empreses, segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE). El País Valencià és on el cost ha estat més alt: de les 376.093 empreses de 2008 s'ha passat a les 330.855 amb què es va tancar 2014, cosa que representa una disminució del 12,2%, per un 7,9% del Principat i un 9,8% de les Illes. La situació no és molt més bona a l'altre costat dels Pirineus: segons les dades del Tribunal de Comerç de Perpinyà, l'any 2013, 468 empreses van acabar en liquidació judicial. Això significa un 7% més que l'any 2012 i un 25% més en dos anys.

Ha estat en el sector de les petites i mitjanes empreses on els buits s'han fet més amplis, però tampoc les grans firmes han restat immunes. La crisi ha estat l'estocada a centenars d'empreses

de sectors tradicionals que arrossegaven darrere seu problemes d'inadaptació a les noves condicions d'un mercat globalitzat. Però també ha abocat a l'abisme moltes companyies d'altres àmbits que o bé no estaven prou assestades o bé s'han vist atrapades per la sequera creditícia. A totes elles caldria afegir multinacionals que han aprofitat l'avinentsa de la crisi per fer les seues particulars *reestructuracions*. La casuística, doncs, és ben àmplia però el resultat és sempre el tancament. Aquest és l'obituari d'algunes de les companyies que, procedents de sectors tan dispars com l'aviació, la construcció o l'energia fotovoltaica, ens han dit adéu per sempre més.

■ CORPORACIÓ DERMOESTÈTICA

Pitjor que no saber envellir és no en vellir perquè t'has mort. Si no, que li ho pregunten a José María Suescún, fundador de Corporación Dermoestética, un empori dedicat als tractaments de bellesa i amb seu central a València que no ha passat dels 35 anys de vida.

La companyia, amb 45 clíniques pròpies repartides per l'Estat espanyol i cinc a Portugal, va anunciar el passat desembre que s'acollia al preconcurs de creditors i anunciava un ERO d'extinció per als seus 300 treballadors. Corporación Dermoestética ha declarat que té un deute a curt termini de 15,4 milions d'euros.

L'anunci de l'ERO prelude el final d'una companyia plena de clivells. Les dificultats a l'hora d'exportar el model de negoci a Itàlia, Regne Unit i Mèxic, junt amb una erràtica eixida a borsa, han precipitat el final d'una firma molt aparent.

■ EDITORIAL MOLL

"Hem complert un cicle i ara ja no som imprescindibles". D'aquesta manera relativitzava l'anunci del seu comiat l'editorial Moll a mitjan octubre passat. L'històric segell mallorquí posava d'aquesta manera punt i final als seus 80 anys d'història, temps en què es va consolidar com una de les peces indispensables per a la difusió de la cultura

instal·lacions han estat arrasades.

catalana a Ses Illes. La crisi del sector, unida a les despeses derivades del canvi de seu, la caiguda de les vendes del *Diccionari Català-Valencià-Balear* després d'una nova i costosa edició i la manca de suport públic foren els factors que desencadenaren la fallida d'aquesta empresa de petites dimensions però d'ampli prestigi que va fundar l'any 1934 Francesc de Borja Moll.

■ GALMED

Sagunt va demostrar la seua capacitat de mobilització a la dècada dels 80, quan lluità ferotgement contra el tancament dels Alts Forns decretat pel primer govern de Felipe González. Aquesta crisi ha obligat els treballadors del Port de Sagunt a reviuir aquella mobilització obrera. Darrerament han estat els treballadors de Bosal (una multinacional dedicada a la fabricació de tubs d'escapament) els qui han hagut d'eixir al carrer per protestar contra el tancament de la planta que la multinacional té instal·lada en un dels seus polígons industrials. Fa dos anys va ser el torn dels treballadors de Galmed, una filial dedicada a la fabricació d'acer de ThyssenKrupp, qui va tancar les seues portes l'estiu de 2013 i va traslladar la producció a les seues plantes alemanyes. A Galmed

treballaven 165 persones, una part de les quals van acceptar traslladar-se a Alemanya per continuar treballant per a la multinacional.

■ GAYA

El sector del taulell, íntimament lligat al sector de la construcció, ha patit la virulència de la crisi. El sector, concentrat a les comarques de la Plana Alta, la Plana Baixa i l'Alcalatén ha hagut de centrar-se en el mercat exterior per sobreviure-hi. Però no tots van fer el salt més enllà de les fronteres a

temps. Una de les que es van adormir en aquest procés de canvi i no ha resistit l'embat de la crisi fou Cerámicas Gaya, a Onda, que va declarar-se en fallida l'any 2010, després d'acomiar els seus 287 treballadors. Aquests van passar a engrossir la llarga llista de desocupats procedents d'aquest sector. Segons els sindicats, el taulell ha passat d'ocupar 23.000 treballadors l'any 2008 a 12.000 el 2014. A part Gaya, la llista de companyies desaparegudes és llarga: Diago, Italcerámica, Alaplana, Leoni o Porcelanatto en són només algunes.

■ LÁMPARAS RAFAEL TORMO

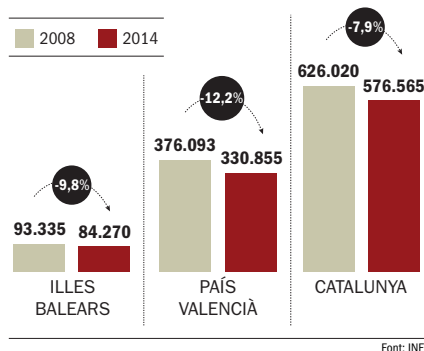
En l'època de la globalització segurament a molts el nom de "Rafael Tormo" no els diu gaire cosa. Però hi hagué un temps, allà pels anys 70 i 80, en plena expansió de les ciutats, en què, a València, il·luminar la casa amb un llum eixit de la fàbrica de Rafael Tormo era quasi una obligació. L'empresa, fundada l'any 1963 i amb seu a Xàtiva, fou liquidada l'any 2013, després que els propietaris desviaren les seues inversions cap al sector immobiliari. D'aquesta manera, Lámparas Rafael Tormo seguia el camí de moltes altres empreses del sector del moble i accessoris que, a la comarca de l'Horta (on es concentra el clúster valencià) i a la Sénia (on hi ha el clúster català), han hagut de penjar el cartell de "Tancat per liquidació".

■ LEAR

La crisi ha servit de coartada a grans multinacionals per tancar factories arreu del territori. Una d'elles fou la planta que la companyia nord-americana Lear tenia a Roquetes. L'octubre de 2009 els responsables de la multinacional, dedicada a la fabricació de components electrònics i de cablejat per a vehicles, van anunciar la intenció de tancar aquesta factoria, que donava treball a vora 520 persones, en un municipi amb un poc més de 8.000 habitants. Les raons adduïdes foren la pèrdua de competitivitat de la planta catalana. Una part de la producció es va traslladar a la planta de Lear a Hongria. El tancament de la planta va provocar una ferida laboral que encara avui es deixa notar a les Terres de l'Ebre.

Sagnia empresarial

Nombre d'empreses l'any 2008 i el 2014. La diferència, en el conjunt dels Països Catalans, és de **103.758** empreses durant aquest període.

■ LORNO

Fundada l'any 1993 i amb una posició privilegiada en el paisatge comercial de València, Lorno s'havia consolidat com un forn de confiança per a molts compradors. L'empresa, però, no ha pogut resistir la competència que ha suposat l'aterratge massiu d'altres cadenes de subministrament de pa i productes de pastisseria, com ara Granier o Panaria. El passat novembre, el jutjat del mercantil número 1 de València acceptava la sol·licitud de concurs de creditors. L'acceptació es produïa un mes després que la direcció de l'empresa ordenara abaixar la persiana de tots els seus establiments.

■ NOGE

Molts dels autocars que circulen per les carreteres porten l'etiqueta Made in Catalonia en el seu xassís. Des de l'any 1964 la companyia Noge s'havia encarregat de *vestir* amb les seues carrosseries companyies com ara Iveco o Man. A només un any de complir el seu mig segle de vida, la companyia, radicada a Arbúcies, va comunicar la seua liquidació, circumstància que deixava al carrer les 93 persones que aleshores hi treballaven. La companyia havia presentat concurs de creditors el 2010, amb un deute de 26 milions d'euros. El tancament ha tingut conseqüències immediates sobre tota la indústria auxiliar que al voltant de Noge s'havia anat generant a la comarca de la Selva, des de fabricants de seients fins a tapissers.

■ ONOFRE MIGUEL

La crisi ha servit per depurar el món de la construcció i de la promoció, uns sectors als quals, atrets pels diners fàcils, es van aproximar tota mena de personatges. Però la punxada de la bombolla també ha arramblat alguns capitosts. Especialment significativa és la baixada als inferns de la firma Onofre Miguel, el president de la qual, Juan Luis Miguel, va ser durant un temps màxim responsable de l'Associació de Promotors de València. Amb un deute de 130 milions d'euros, el grup va suspendre pagaments el desembre de 2012 i a principis de 2013 va iniciar-se la liquidació d'una part de les empreses del grup, que havia estat fundat l'any 1941 per Onofre Miguel Llopis. Onofre Miguel és només la

1

JAVIER CUCHI

1. Tot i les injeccions de capital de la Generalitat, Spanair està avui en liquidació. 2. Siliken, una prometedora empresa de fabricació de plaques fotovoltaïques va tancar les portes el 2013. 3. El

3

punta de l'iceberg. Des de 2007 centenars d'empreses vinculades al *boom* del totxo han tancat les seues portes. Noms com Llanera, Armiñana, Zamir, Tersicia (antiga Viviendas Jardín), Sánchez Romero, Vertix Procám, entre molts altres, resten ja en el cementiri empresarial d'aquesta crisi.

■ ORIZONIA

El 19 de març de 2013 el grup Orizonia presentava preconcurs de creditors. El principal grup turístic de l'Estat espanyol, amb seu a Balears, es veia incapaç de fer front a les seues obligacions.

Constituït per 21 empreses i amb una massa laboral de 5.000 treballadors, Orizonia acumulava al tancament de 2012 unes pèrdues de prop de 100 milions d'euros. Carlyle, segona major societat de capital risc del món i accionista majoritària del grup, havia tractat de vendre a la desesperada Orizonia a Barceló, primer, i a Globalia, després. Però la caiguda de la demanda i la fallida de Marsans —que va deixar de pagar a Orizonia 35 milions d'euros— van desencadenar el desenllaç. Amb 2.085 milions de deute, la companyia fou incapaç d'arribar a un conveni amb els creditors

2

tancament de Tradema va afectar tota l'economia de la comarca del Solsonès. 4. Corporació Dermoestética ha estat l'última gran firma a caure.

4

i el maig de 2014 la justícia va dictar la liquidació de la companyia.

■ SILIKEN

Els reiterats canvis legislatius i la revisió de les ajudes públiques han provocat la inestabilitat de les empreses dedicades a les energies renovables. D'entre les més prometedores hi havia Siliken, una firma valenciana dedicada a la fabricació de panells fotovoltaics radicada a Rafelbunyol. Tan prometedora era que Pablo Serratosa —una de les fortunes valencianes més notables— hi va invertir 70 milions d'euros

l'any 2008. Amb comandes procedents de tot el món, aquell any la firma havia assolit un pic de facturació de 385 milions d'euros i havia obert plantes de fabricació a Mèxic i Canadà. Siliken simbolitzava la transició des de la indústria tradicional a la indústria del segle XXI. Però la competència xinesa i la millora dels costos de producció derivats del suport del Govern de Beijing, junt amb la desaparició de les ajudes per part del Govern espanyol van posar fi al somni de convertir Siliken en el gran referent valencià en el món de les renovables. El gener de 2013 va declarar-se en concurs de creditors, amb un passiu de 130 milions d'euros. Un any més tard fou liquidada.

■ SPANAIR

El 13 de maig de 2013, quasi un any i mig després de declarar-se en fallida, Spanair va entrar en liquidació. Era el punt i final al somni de la Generalitat de disposar d'una aerolínia de bandera catalana que convertira l'aeroport del Prat en un aeroport de connexió internacional capaç d'enllaçar-lo amb tots els continents. Les repetides injeccions de capital del Govern català —que sumaren 180 milions d'euros— no van servir per enlairar una companyia que tenia problemes estructurals i la forta competència de les companyies de baix cost. La firma, que presidia Ferran Soriano, va tancar amb un passiu de 571 milions d'euros.

■ TRADEMA

Tradema, a Solsona, era fins 2012 una de les empreses més importants de Catalunya quant a consum de fusta de baixa qualitat i de residus de les serradores del país. A més, des de feia 44 anys havia estat un dels motors econòmics de la comarca del Solsonès. Propietat del grup portuguès Sonae, va abaixar la persiana el desembre de 2012, segons va dir la companyia, per les pèrdues que acumulava des de 2008, i va traslladar la seua producció a Linares (Jaen).

El tancament de l'empresa més important del Solsonès va afectar de manera directa els seus 142 treballadors però va suposar també un daltabaix per a molts altres tallers i indústries complementàries de la zona que els hi subministraven o mantenien negocis complementaris. Arran del tancament, la Generalitat es va comprometre a posar en marxa plans de reindustrialització, però els sindicats es queixen que no s'han substanciat en res.

■ VIDAL Y SANZ

La liberalització dels intercanvis comercials amb la Xina va significar un sotrac per a les zones de producció tèxtil d'Europa. La crisi econòmica que ara comença a tancar-se ha estat el colp de gràcia per a les empreses que han estat incapaces d'adaptar-se a aquest nou escenari. Alcoià, Comtat, la Vall d'Albaida (al País Valencià), Anoià, el Bages i Vallés Occidental i Maresme es troben entre les comarques més perjudicades. A la Vall d'Albaida, un dels tancament més notables ha estat el de Vidal y Sanz, l'any 2012, un fabricant de mantes que en els seus millors temps va arribar a donar treball a més de 300 treballadors. Colortex, Rasilan, Santonja, Idiscrom, Estampados Prats, Dimas... són altres de les firmes que, a les comarques centrals i durant aquest període, han apagat els seus telers per sempre més.

Segons les dades de l'INE, entre 2008 i 2013, en el conjunt de l'Estat, espanyol es van destruir 46.300 llocs de treball vinculats al tèxtil i 4.158 empreses van signar el seu certificat de defunció. Durant aquest període les vendes van retrocedir d'un 21%.

Violeta Tena

Amb informació de

Gemma Aguilera i Miquel Payeras